

Nro. 38.

**A' FELS. CSÁSZÁR, ÉS AP. KIRÁLY
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.**

Indult Bétsből, Pénteken Május 10-ik napján, 1811-ik
Bétsi Királyi Könyvtár

Béts,

Ferentz Austriai fő Herczeg, Felséges Asszo-
nyunk kedves testvér bátyja, kinek innen lett el-
meneteléről annak idejében a' Magyar Kurir is
emlékezetett, a' múlt Februárius kezdetében Sa-
lonichiben (Thessalonikában) hajóra ülven Szár-
dunia Országba ment, 's annak fő városába Ca-
gliariba, Felséges testvér nényéhez *Mária Te-
rézia Szárdiniai Királynéhoz*, szerentséssen meg-
érkezett.

Itten az a' hir szárnyalt nem régiben, hogy
a' Svécziai Ex-Király *IV. Gustav Adolf* egy An-
glus hajósereggel Gothenburg előtt megjelenvén
ott számos Anglus katonasággal a' szárazra ki-

szállott. Hogy ez a' hír hazug költemény volt, az idő, és a' Stockholmi tudósítások megmutatták.

Két Tirolisi barommal kereskedő emberek számos eladni való Helvétziai és Tirolisi szarvas marhát hajtottak ide. Ezek közt kettő olyan, mellyeknek nézésekre minden nap sok ember megyen. Az egyik két esztendős igen nagy ökör, a' másik egy esztendős nagy borjú, mind a' kettő Helvétziából való. Az elsőbbnek két olly púp nőtt ki a' nyakán, melly lábaihoz hasonló, következésképen úgy latszák hogy nem négy hanem hat lábai vannak. A' borjúnak egy hasonló púp függ le a' nyakán, mind a' kettő Helvétziai eredetű.

Frantzia Birodalom.

Abban a' Frantzia Csász. Almanakban, melly Párisban, e' most folyó 1811-ik esztendőre ki adott, a' Császár és Császárné neveik után, a' Római Királynak neve következik ilyenképen: *Napoleon Ferentz Jósef Császári Princz, Római Király, született Mártyius 20-ik napján, 1811-ik esztendőben.* — A' Journal de l'Empire nevezetű Párisi Zsurnal azt írja, hogy a' jövő Pünköst első napján tartatandó kereszttségben Felséges Urunknak; mint kereszt atyának képét, kedves testvér öttse *Ferdinand* Würtzburgi nagy Herczeg fogja viselni. A' fent említett Csász. Almanakban, *Gróf Andreossy* az utolsó háború előtt Felséges Udvarunknal volt első rangú Frantzia Cs. Követ a' három arany gyapjas vitézi Rend nagy Cancelláriusának, *Gróf Schimmelpenning* volt Hollandiai nagy Pensionárius pedig azon Rend nagy Kintstartojának nevezetik.

A' most Párisban mulató Baváriai Kir. lo-

vasság Generalissát Gróf *Wredet* rendkívül való kegyelmességgel, 's meg különböztetett betsüllettel fogadta *Napoleon* Császár. — A' Regioi herczeg Marsal *Oudinot* ennek a' derék vitéz tisztnek maga palotájában adott szállást, a' kit hadi talentomaira, és vitézségére nézve minden Frantzia Generálisok nagyon betsülnek, van is arra okok, mivel ő minden Frantzia háborúban, nevezetesen az utólsóban, magát a' *Napoleon* Császár bizodalmára érdemessé tette.

Azok az Amsterdami közönséges újság levelek, a' mellyek a' különböző vallású lakosokat egymás ellen felingerleni, és a' békételenség jelkét feltűzesíteni igyekeztenek, a' Kormányszéktől megtilalmaztattak. — Az ott támadt békételenség letsendesitetett, és már most minden Hollandiai osztályok Béli *Conscriptusok* örömmel, a' illy örvendező kiáltások közt: *Éllyen Napoleon Császár!* marsiroznak a' nékik kirendelt helyekre. — A' Maastorkáról neveztetett osztálybéli Préfektus, vagy helytartó közönségesen ki hirdette, hogy a' *Conscriptusok* házas embereket is fogadhatnak magok helyett, hogyha meg mutathattyák, hogy familiájok taplaltatásáról elegendőképen gondot viseltek. Az illy módon fogadott *conscriptusok*nak 1500 sőt 2000 forintot is fizetnek. — Az a' hir, hogy a' Hollandiai Zsidók is fogadhatnak magok helyett mást, éppenakkor menvén Amsterdámba, midőn az Izraeliták a' husvét innepet zsinagogajokban innepletek, rendkívül való örömet támasztott benne, 's gyakran ekként kiáltoztak: *Éllyen a' Császár!* Ott a' Zsidók keresztényeket, ezek pedig Zsidokat is állíthatnak ki magokétt.

Nagy Britannia.

Egy posta hajó, melly a' múlt Mártzius 11-ik napján indult ki a' Neu - Yorki (Új Eborakumi) kikötőhelyből, és Aprilis 13-ikán érkezett bé a' Plymouthi révbe, Amérikából olly hírt hozott a' Londoni Kormányzéknek, hogy az északi Amériikai kikötőhelyekbe bé evezett Indiai termésekkel meg rakott Anglus hajók mind le árestáltatták, és az azokon találtatott portékák minden különbség nélkül kótyavetyére vettettek; ellenben, hogy a' Frantzia hajók minden északi Amériikai kikötőhelyekbe szabadon bébotsáttatnak, sőt hogy még az a' Dantzigi herczeg névű Frantzia zsákmányozó hajó is, melly már is sok Anglus kereskedő hajokat el rablott, 's megkárosított, egy elfogott Anglus hajót a' Charlestowni kikötőhelybe szabadon bé vitte, 's annak portekáját kótyavetyén el adta. — Ebből a' környüállásból azt lehet kihozni, hogy az északi Amériikai szabad Statusok Angliával ellenséges, Frantzia Orszaggal pedig baratságos lábon állanak.

A' Londoni antiministerialis újságlevelek meg nem szűnnek a' nemzetet Angliának jelenvaló kétséges kimenetelű környüállásaira figyelmetessé tenni. A' mint magok a' ministerek is meg valyák, 17 milliom font sterling papiros pénz van az Országban folyamatban, úgy de (igy okoskodnak ezek az antiministerialis Zsurnálok) találtatik e' 17 millió arany és ezüstpénz a' Londoni bankóban, van e' az Angliai Statusnak annyi realis kintse, mellyel a' papiros pénzt fellehetne váltani? Bosszonkodnak azokra a' szabadtság levelekre is, mellyeket a' Kormányzék az idegen terméseknek, és portékáknak azon Országba va-

jó bé vitelekre adni szokott. A' mi napkeleti, s napnyugoti Indiai coloniaink is (igy okoskodnak azon Zsurnálok) olly sok termésekkel töltik meg országukat, hogy azokat minden Európai kikötőhelyek és Országok bé lévén előttünk zárva, el nem adhattuk. Braziliából, és a' déli Amerikai országokból is sok portékat hordanak hozzánk. — Valameddig a' száraz Európának kapui előttünk fel nem nyitnak, addig semmi reménységünk nem lehet Indiai terméseiknek eladásához. — Úgy láttzik, hogy a' Chinai Fejedelem sem akarja birodalmából a' pénz kivitelét meg engedni. A' mi napkeleti Indiai Társaságunk eddig minden esztendőben, mintegy 30 milliom font théát vett a' Cantoni kikötőhelyben, mellyért rész szerént kész pénzel, rész szerént Angliai tsinálmányokkal és napkeleti Indiai termésekkel fizetett. Most pedig, minekutánna a' théának száraz Európába való bévitele megtiltatott, öt milliom font sterlingel adósak a' Chinaiak ennek a' kereskedő Társaságnak, a' kik semmi jó pénzel nem akarnak fizetni.

Eszaki Európa.

A' Westfalia Országban lakó Zsidók, a' kik pogári júst nyertenek, igen szépen palléroztatnak, igen jól kezdenek neveltetni a' gyermekek és ifjak. Ennekelotte az ó Testamentomi Sz. Irásnak, a' Talmudnak, és a' Zsidó nyelvnek könyv nélkül való tanulásával gyötrötték az oskolákba járó gyermekeket, melly mellett az elme üresen, a' sziv hidegen maradt. Most már abban foglalatoskodik a' Kasszeli Zsidó Consistorium, mellynek Előülője a' közönségessen esméretes derék *Jakobsohn*, hogy az új oskolai planum szerént,

kiváltképen való módon azokban a tudományokban gyakoroltassék az ifjúság, mellyek azt pallérozzák és nemesítették. Ebben a dologban a Protestáns iskolákat követik, 's a leg jobb Protestáns könyvekkel élnek.

A Prussziai Sziléziai Klastromokban, Érsekségekben, Püspökségekben 's Abbatziákban, és több hasonló institutumokban, mellyek most mind el adattattak, sok szép könyvtárak, festett képek, és ritkaságok gyűjteményei találtattak, mellyeket a Kir. Kormányzók köz haszonra kívánván fordítani, azoknak öszve szedetésekre, és kiválogatásokra *Büshing* Kir. udvari Tanácsos urat, néhai *Büshing* egyházi Tanácsos, és nagy Geografus Úr erdemes fiát küldötte le Silézia fő városába *Brezlauba*, a hol ez a nemzeti Bibliothéka fel fog állittatni.

Déli Amerika.

Régen meg jövendölték a messzébb látó Európai Politikusok, hogy a Spanyol Országhoz tartozó Amerikai tartományok, az Északi Amerikai szabad Statusoknak példájokat követni fogják, és mihelyt kedvező alkalmatosságok leszen, azonnal az anyaország ellen feltámadván, magokat szabadságba helyheztetik. Ez az előre való ellátás nem inémüképen már be is tellyesedett.

Déli Amerikában a következő országok tartoztak a Spanyol Monarchiához, úgymint *Uj-Granada*, melly gazdagságára nézve Aranyos Kastiliának nevezetik, *Carracas*, *Peru*, *Chily de la Plata*, és *Paragvaja*. Ezeket a déli Amerikai Országokat Vice-Királyok által igazgattatta a Spanyol Monarchia, a kik Európából küldettétvén oda, mindenkor keményen uralkodtak

azokon a lakosokon, a kik Amerikát születésük véltak.

Az Amerikai Spanyol coloniák kétfélék, úgy mint: *Chapetonok* és *Creolok*. Az *elsőbbek* az Európai Spanyolok, a kik csak azért mentek oda, hogy ott meg gazdagulván gyűjtött kintseikkel Európába vissza jöhessenek, és ezek mindenkor keményen bántak az Amerikai születésű lakosokkal, 's szabad tettések szerént megfosztották őket, t. i. a *Creolokat* véres verejtéssel gyűjtögetett keresményektől. Ezek a két rendbéli lakosok, mindenkor halálos ellenségei voltak egymásnak.

A' soha sem szunnyadozó Angliai politika e két rendbéli lakosok közt való gyűlölséget mindenkor maga hasznára igyekezvén fordítani, szüntelen hintegette közükbe annak magvát. A' mig Spanyol Ország Frantzia Országgal szövetségben volt, addig mindenkor ingerlette a' Creolokat a' Chapetonok ellen, hogy annál fogva a' Spanyolokat déli Amerikai országaiktól megfosztassa, 's azoknak kintsét a' maga erszényébe takarithassa. — Spanyol Országának meg változott körülállásai közt Anglia is meg változtatta a' maga politikáját, és mivel az Európában született Vice-Királyok a' Spanyol Országi insurrectionális Juntának barátjaik, most már semmit sem kíván Anglia az Amerikai Creoloknak szabadtságokról tudni, attól félvén, hogyha szabad nemzetekké tétetnek, az jó monopoliumokat elrontják, és más Európai nemzeteknek kereskedő Hajóikat is bűbótsájtják kikötőhelyeikbe. Ez az oka, hogy az Angliai kormányszék, melly három vagy négy esztendővel ennekelőtte a' Spa-

nyol coloniákat szabadokká igyekezett tenni, most azokat üldözi, és a' Spanyol insurrectionalis Juntával egyetértő Amerikai Vice-Királyokat segítvén, a' szabadság magvát első fűvében megfojtani kívánja. Innen származott az a' hazafiak közt támadt háború, melly a' Spanyol coloniákat most rongálja, és vesztegeti. — Hogyha erőt vehetnek a' Creolok a' Chapetonokon, az az, a' Spanyol Országi születésű lakosokon, kiknek száma sokkal kisebb mint a' Creoloké, ha ki vethetik nyakokból a' Spanyol jármot, annál fogva az Anglusoknak tengereken való uralkodásokat is meg erőtlenítik.

Raynal Abbas tudós Frantzia Iró ezeket a' Creolokat úgy festi le munkáiban, mint durva, ostoba, kegyetlen, pallérozatlan és minden valóság nélkül való barbarus embereket. *Humboldt* tudós utazó, a' ki a' déli Amerikai Országokat bójárta, 's azoknak lakosait esmérni alkalmossága volt, különbözőképen szól róluk, 's azt írja, hogy ők szép elmebéli tehetségekkel bírnak, a' tudományokat és szép mesterségeket is szeretik, a' másokkal való társalkodásban nyajasok, 's tettzeni kívánók. jó itilő tehetségek van, éles elméjük, és hogy mind talentomaikra, mind erkölcsi jó tulajdonságaikra nézve felül haladják a' Chapetonokat, az az, az Európai születésű lakosokat. A' Spanyol Országi volt Kormány-szék töbniire olly embereket küldözött Amérikába, a' kik ottan, a' Creolokat útálták, üldöztek és nyomorgatták, erre nézve nem lehet tsudálni, hogy most tsak nem minden déli Améri-kai Spanyol tartományok az anyaországtól elhajlottak, 's azoknak lakosai egymást vesztegetik.